

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: *oponent/ka*

Autor/ka práce: Monika Chvátalová

Název práce: Rozhodování žáků v procesu volby učebního oboru jako další vzdělávací cesty

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

Oponentka: Mgr. Magdaléna Gorčíková

Navržené hodnocení: velmi dobře

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Cílem práce je zmapovat mechanismus rozhodovacího procesu žáků z dělnických rodin při volbě středního stupně vzdělání ukončeného výučním listem. Autorka si klade otázku, jaké významy tyto žáci spojují s učňovským školstvím a „co je přiměje, aby si jako svou další vzdělávací cestu zvolili právě učební obor na středním odborném učilišti“ (s. 2). V závěru shrnuje své poznatky o vnímání volby učňovských oborů dělnickými žáky jako rozhodnutí praktické a racionální, nepodmíněné vnějšími bariérami. (s. 40) Cíl je jasně stanoven, závěry mu odpovídají.

Práce je rozdělena na tři kapitoly, které nejprve představí fenomén učňovského školství v českém prostředí, navazují základní teoretická východiska vybraných teorií vzdělanostní reprodukce a poslední část je výzkumná (analýza chápajících rozhovorů 8 dělnických žáků a žákyň 9. tříd ZŠ). Strukturace a logika textu však není příliš přehledná. Postrádám jasnější návaznost mezi jednotlivými kapitolami, text jako celek působí myšlenkově nekonzistentně a až do samotného závěru (diskuse a shrnutí) není zcela zřejmý význam a propojenost prvních dvou kapitol.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Volba české literatury je relevantní, autorka čerpá i z cizojazyčné literatury (3 zdroje). První kapitola důsledně zpracovává mimo dostupnou českou literaturu z oblasti sociologie vzdělávání i aktuální informace o odborném učňovském vzdělání z internetu.

Druhá kapitola práce (s. 14-22), která představuje některé vybrané hlavní teoretické koncepty utváření vzdělanostních nerovností, ovšem již tak zdařilá není. Mechanismus sociální (S. Bowles a H. Gintis) i kulturní reprodukce (P. Bourdieu) je zkratkovitě převzat z výkladového schématu T. Katrňáka a D. Gregera. Teorie racionálního jednání je převzata z přehledových textů P. Matějů nežli samotných studií a ani Goldthorpeho pojetí teorie racionální volby je dost dobře možná jen převzato ze sekundární literatury (Breen, Goldthorpe). Mnozí autoři jsou představeni spíše přehledově a povrchně (např. R. Boudon v podání J. Kellera a L. Tvrdeho, s. 18), jejich vztah k vlastnímu výzkumu není bohužel diskutován. Větší prostor by vyžadovaly studie z českého prostředí - zejména T. Katrňáka o vzdělanostní reprodukci v dělnické rodině z roku 2004 (s. 22), po jehož vzoru autorka realizuje analýzu chápajících rozhovorů v poslední kapitole.

Na druhé straně je třeba ocenit shrnutí a diskusi, v němž autorka věcně vztahuje vlastní výsledky k vybrané literatuře (bohužel pouze k T. Katrňákovi, s. 36-39). Zajímavé by jistě bylo také se vrátit se i ke zmiňované práci P. Bourdieu a diskutovat podobu kulturního kapitálu u dělnických žáků i např. teze P. Matějů o významu přikládanému dosažení vzdělání žáků s jejich schopnostmi (vždyť

autorka rovněž dospívá např. k významné roli „blízkého dospělého vzoru“ při volbě dalšího vzdělání u žáků z dělnických rodin, s. 35, také zná školní známky ad scénář rozhovorů, příloha č. 5, atd.).

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Analýza byla provedena na datech pořízených v rámci osmi nestrukturovaných rozhovorů s dělnickými žáky 9. tříd aspirujícími na střední vzdělání zakončené výučním listem. Autorka vhodně využívá metodu chápaných rozhovorů, kterou však blíže v kontextu jí úzce profilovaných dělnických žáků nespecifikuje. Motivace volby této metody je nasnadě, chybí však základní polemika a zhodnocení využití metody.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Částečně už tato otázka bych zodpovězena v předchozích bodech. Témata, zjišťovaná v průběhu rozhovorů autorka zdařile rozdělila do pěti okruhů: význam školy a zájem o učení, pracovní kariéra v oboru, volba typu středního vzdělání, subjektivní motivace a vliv významného sociálního okolí, které doplnila i vhodně volenými příklady. Ačkoliv se M. Chvátalové podařilo dobře navázat kontakt s dělnickými žáky, rozhovory i následná analýza ve své podstatě nejde do hloubky problému, nesnaží se řádně zohlednit všechny významy, které dotazovaní spojují s uvedenými tématy (např. větší role blízkého dospělé vzoru, ne rodičů). Ze zjištění, k nimž autorka dospěla, vyvodila nicméně smysluplné závěry.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých? Z textu je poměrně dobře zřejmé, co jsou autorčina tvrzení a co jsou tvrzení převzatá. Výjimku tvoří jen část věnovaná náplni rozhovorů, kdy není jasné, zdali se jedná o autorčino přesvědčení „Komunikace s patnáctiletými (... především s těmi, kteří pocházejí ze sociálně hůře postavených rodin, ve kterých není na rozvoj komunikačních dovedností kladen příliš velký důraz) je poměrně náročnou záležitostí.“ (pasáž 3.1.1 s. 25), či zda čerpá z nějakého blíže nespecifikovaného zdroje.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Jazyková i formální stránka projevu je adekvátní. Odkazový aparát splňuje formální náležitosti. Někde (zejm. v kapitole 2) by bylo pro snazší orientaci čtenáře vhodné doplnit odkazy na primární prameny. V seznamu literatury u statí v publikacích i u článků by se slušelo uvádět také čísla stránek.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Autorka by měla při obhajobě vysvětlit ne/výhody metody chápaných rozhovorů v jejím konkrétním případě. Vhodná by byla i reflexe výpovědní hodnoty rozhovorů pouze s osmi účastníky rozhovorů.

Celkové hodnocení práce:

Domnívám se, že přes uvedeného výtky i určitou povrchnost závěrů je předložená bakalářská práce kultivovaně zpracována a závěrečné shrnutí výsledků práce je adekvátně podložené. M. Chvátalová splnila požadavky kladené na tento druh kvalifikační práce, kterou doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm velmi dobře.

Datum:

Podpis: